

امنیت عمومی و تهدیدهای تروریستی

ترجمه:
محمد تقی پوری

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی
مرکز انتشارات راهبردی
تهران - ۱۳۹۸

سرشناسه	قنبری، محمد، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	امنیت عمومی و تهدیدهای تروریستی/نویسنده محمد قنبری؛ ویراستار اکبر بتونی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، مرکز انتشارات راهبردی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۴۰۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۳-۶۸۸۵-۶۰-۷
وضعیت فهرست نویسی	فپا
موضوع	امنیت ملی
موضوع	National security
موضوع	امنیت ملی -- ایران
موضوع	National security-- Iran
موضوع	تروریست‌ها
موضوع	Terrorists
شناسه افزودن	دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، مرکز انتشارات راهبردی
رده بندی کنگره	۱۶۱۰۵
رده بندی دیویی	۱۶۰۳
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۱۲۱

امنیت عمومی و تهدیدهای تروریستی

نویسنده: محمد قنبری

ویراستاران ادبی: اکبر بتونی

ناظر ویراستار: مهران غلامیان

ویراستار: رضا خدایی

صفحه آرا: حامد آریانی

طراح جلد: زهرا مهدوی

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۸

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۹۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

مرکز انتشارات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

تلفن ۲۲۹۷۰۳۴۳ نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

فهرست مطالب

۹		سخن ناشر
۱۰		پیشگفتار
۲۰		فصل اول
۲۰		۱-۱- مفاهیم مرتبط با احساس امنیت عمومی
۲۱		۱-۱-۱- مفهوم شناسی امنیت
۲۴		۱-۱-۱-۱- انواع امنیت
۲۴		۱-۱-۱-۱- سطح امنیت ملی
۲۵		۱-۱-۱-۱-۲- سطح امنیت عمومی
۲۹		۱-۱-۱-۲- ابعاد امنیت
۲۹		۱-۱-۱-۲-۱- امنیت نظامی
۲۹		۱-۱-۱-۲-۲- امنیت سیاسی
۲۹		۱-۱-۱-۲-۳- امنیت اجتماعی
۳۰		۱-۱-۱-۲-۴- امنیت اقتصادی
۳۰		۱-۱-۲- مفهوم احساس امنیت
۳۳		۱-۱-۳- مفهوم احساس امنیت عمومی
۳۵		۱-۲- مفاهیم مرتبط با تهدیدهای تروریستی
۳۵		۱-۲-۱- مفهوم شناسی تهدید
۳۷		۱-۲-۱-۱- تقسیم‌بندی تهدید
۳۸		۱-۲-۲- مفهوم شناسی تروریسم
۴۳		۱-۲-۲-۱- گروه تروریستی
۴۴		۱-۲-۲-۲- سازمان تروریستی
۴۴		۱-۲-۲-۳- تهدیدهای تروریستی
۴۴		۱-۲-۲-۴- فعالیت تروریستی

۴۴	۱-۲-۲-۵- حملات تروریستی
۴۵	۱-۲-۲-۶- تقسیم‌بندی تروریسم
۴۸	فصل دوم
۴۸	۲-۱- بخش اول: مبانی نظری احساس امنیت عمومی
۴۹	۲-۱-۱- نظریات احساس امنیت
۴۹	۲-۱-۱-۱- دیدگاه بهرام بیات
۵۰	۲-۱-۱-۲- دیدگاه احسان حسوند
۵۰	۲-۱-۱-۳- دیدگاه محمود رجبی پور
۵۰	۲-۱-۱-۴- دیدگاه رضا اکهر
۵۱	۲-۱-۱-۵- دیدگاه مسعود چل
۵۱	۲-۱-۱-۶- دیدگاه بوزان
۵۴	۲-۱-۱-۷- دیدگاه آل ویور
۵۷	۲-۱-۱-۸- دیدگاه گیدنز
۵۹	۲-۱-۱-۹- دیدگاه هورنای
۶۱	۲-۱-۱-۱۰- دیدگاه نیکلاس لوهمان
۶۱	۲-۱-۱-۱۱- دیدگاه مولر
۶۳	۲-۱-۱-۱۲- دیدگاه دورکیم
۶۳	۲-۱-۲- ابعاد و حوزه‌های احساس امنیت
۶۳	۲-۱-۲-۱- احساس امنیت جانی
۶۴	۲-۱-۲-۲- احساس امنیت فکری
۶۴	۲-۱-۲-۳- احساس اعتماد به دولت
۶۵	۲-۱-۲-۴- احساس کرامت انسانی
۶۵	۲-۱-۲-۵- احساس امنیت قضایی
۶۵	۲-۱-۲-۶- احساس توسعه و پیشرفت

۶۶	۷-۲-۱-۲-احساس امنیت در برابر مخاصمات مسلحانه داخلی
۶۶	۳-۲-۱-نقش رسانه‌ها در احساس امنیت عمومی
۶۸	۲-۲-بخش دوم: مبانی نظری تهدیدهای تروریستی
۶۸	۱-۲-۲-ویژگی‌های تروریسم
۶۸	۲-۲-۲-اهداف سازمان‌های تروریستی
۷۰	۳-۲-۲-راهبردهای سازمان‌های تروریستی
۷۱	۴-۲-۲-شیوه انتقال تهدیدهای تروریستی
۷۱	۱-۲-۴-تهدیدهای فضای حقیقی
۷۹	۲-۲-۴-۲-تهدیدهای فضای مجازی
۷۹	۱-۲-۴-۲-۲-تهدیدهای فضای سایبری
۸۳	۲-۲-۴-۲-۲-تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی
۸۸	۳-۲-۴-۲-۲-تهدیدهای رسانه‌های جمعی
۹۳	۳-۲-بخش سوم: اسناد بالادستی
۹۳	۱-۲-۳-اسناد بالادستی احساس امنیت عمومی
۹۳	۱-۲-۳-۱-احساس امنیت از دیدگاه قرآن کریم
۱۱۲	۲-۲-۳-۱-حوزه‌های احساس امنیت عمومی از دیدگاه قانون اساسی
۱۱۳	۱-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت حقوقی و قضایی
۱۱۴	۲-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت اقتصادی
۱۱۵	۳-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت فرهنگی و اجتماعی
۱۱۶	۴-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت سیاسی و اداری
۱۱۷	۵-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت نظامی و دفاعی
۱۱۸	۳-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت از دیدگاه امام خمینی (رحمت‌الله علیه)
۱۲۰	۴-۲-۳-۱-۲-احساس امنیت از دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
۱۲۵	۵-۲-۳-۱-۲-سند چشم‌انداز ۱۴۰۴

۱۲۷	۲-۳-۲- اسناد بالادستی تهدیدهای تروریستی.....
۱۲۷	۲-۳-۲-۱- قرآن کریم.....
۱۳۱	۲-۳-۲-۲- قانون اساسی.....
۱۳۲	۲-۳-۲-۳- دیدگاه امام خمینی (رحمت الله علیه).....
۱۳۴	۲-۳-۲-۴- دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی).....
۱۴۰	فصل سوم.....
۱۴۰	۳-۱- محیط شناسی.....
۱۴۱	۳-۱-۱- محیط شناسی تهدیدهای تروریستی در سطح جمهوری اسلامی ایران.....
۱۴۳	۳-۱-۱-۱- تهدیدهای تروریستی جریان‌های افراطی.....
۱۴۵	۳-۱-۱-۱-۱- تهدیدهای تروریستی جریان‌های قومی.....
۱۵۰	۳-۱-۱-۱-۲- جریان‌های مذهبی.....
۱۵۵	۳-۱-۱-۱-۳- جریانهای تجزیه طلب.....
۱۵۶	۳-۱-۱-۲- تأثیر کشورهای همسایه.....
۱۵۶	۳-۱-۱-۲-۱- هم‌مرزی با کشورهای بی‌ثبات افغانستان و پاکستان.....
۱۵۸	۳-۱-۱-۲-۲- هم‌مرزی با کشورهای ترکیه و عراق.....
۱۵۸	۳-۱-۱-۳- تهدیدهای تروریستی در سطح ملی.....
۱۵۸	۳-۱-۱-۳-۱- تهدیدهای علیه احساس امنیت عمومی.....
۱۶۱	۳-۱-۱-۳-۲- تهدیدهای علیه زیر ساختهای حیاتی کشور.....
۱۶۲	۳-۱-۱-۴- نهادهای مسئول در ارتقاء احساس امنیت عمومی در برابر تهدیدهای تروریستی.....
۱۶۲	۳-۱-۱-۴-۱- وزارت کشور.....
۱۶۳	۳-۱-۱-۴-۲- وزارت اطلاعات.....
۱۶۳	۳-۱-۱-۴-۳- قوه قضائیه.....
۱۶۳	۳-۱-۱-۴-۴- ارتش.....
۱۶۳	۳-۱-۱-۴-۵- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.....

۱۶۴	۶-۴-۱-۱-۳- نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
۱۶۵	۷-۴-۱-۱-۳- بسیج
۱۶۶	۸-۴-۱-۱-۳- رسانه
۱۶۷	۲-۱-۳- مدل ارتباط احساس امنیت عمومی ج.ا.ا. با تهدیدات تروریستی
۱۷۲	فصل چهارم
۱۷۲	۱-۴- سخن پایانی
۱۷۵	۲-۴- الگوی راهبردی، احساس امنیت عمومی در سطح ملی در برابر تهدیدهای تروریستی کشور
۱۷۸	منابع و مأخذ

فهرست جداول

۲۸	جدول ۱-۲: سطوح امنیت
۱۶۱	جدول ۳-۱: زیرساخت‌های حیاتی، شوه و ابعاد تهدیدهای تروریستی

فهرست اشکال

۲۴	شکل ۱-۱: تعاریف امنیت
۳۵	شکل ۱-۲: پیوستار احساس امنیت عمومی
۴۳	شکل ۱-۳: شاخه‌ها و اجزاء مفهومی تروریسم
۵۰	شکل ۲-۱: نظم، ناهنجاری و احساس امنیت
۶۸	شکل ۲-۲: ویژگی‌های تروریسم
۷۱	شکل ۲-۳: راهبردهای سازمان‌های تروریستی
۱۱۲	شکل ۲-۴: الگوی احساس امنیت در قرآن
۱۲۵	شکل ۲-۵: مؤلفه‌های ایجاد احساس امنیت از دیدگاه فرماندهی کل قوا (مدظله‌عالی)
۱۷۱	شکل ۳-۱: زیرساخت‌های حیاتی، شیوه و ابعاد تهدیدهای تروریستی
۱۷۶	شکل ۳-۲: الگوی احساس امنیت در برابر تهدیدات تروریستی

پیش‌گفتار

اصولاً انسان برای رسیدن به موفقیت و دستیابی به اهداف والای انسانی خود بعد از برآوردن نیازهای فیزیولوژیکی که اساس موجودیتش را تشکیل می‌دهد، نیاز به وجود امنیت دارد. فرآیند اجتماعی بنیادین با امنیت را می‌توان نوعی ویژگی‌های خودجوش دانست که هدف آن به وجود آوردن فضاهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی نسبتاً امن است. جوامع امن به افراد امکان می‌دهند تا زندگی کنند، تحرک داشته باشند و به فرهنگ، زبان و هویتشان بدون هراس از تهدیدهای خشونت‌آمیز مستقیم و غیرمستقیم وفادار بمانند. بدین ترتیب، امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازهای اجتماعی است که افراد جامعه باید از آن برخوردار باشند. امنیت دارای دو بعد عینی و ذهنی است که از بعد ذهنی امنیت به‌عنوان احساس امنیت نیز یاد می‌شود. «بر اساس این مبنا، ابتدا فقدان تهدید یا به حداقل رساندن آن به‌عنوان عامل عینی، سپس به وجود آوردن احساس ظهور این عامل عینی در جامعه باید لحاظ شود، زیرا توهم و تصور ناامنی، ناامن‌ترین شرایط برای انسان در پی خواهد داشت و بدین ترتیب حتی در صورت نبود هر تهدیدی، امنیت به معنی نخواهد شد؛ بنابراین امنیت زمانی ایجاد می‌شود که امنیت روانی وجود داشته باشد (مرایان، ۱۳۹۰: ۲۱) یکی از عوامل اثرگذار در حوزه احساس امنیت عمومی کشورها، پدیده تروریسم است که همواره و از گذشته‌های دور به‌عنوان یک عامل تهدیدکننده برای امنیت کشورها مطرح بوده است. «امروزه این پدیده به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های امنیتی ملت‌ها و دولت‌ها در سراسر جهان تبدیل شده است. رواج پدیده تروریسم منحصر به منطقه و یا دولت خاصی نیست، بلکه از کشورهای کوچک، کمتر توسعه‌یافته تا بزرگ‌ترین قدرت‌های دنیا به نحوی با این معضل امنیتی مواجه هستند. همگام با اوج‌گیری فعالیت‌های تروریستی، تمهیدات بین‌المللی نیز برای مقابله با آن افزایش یافته است، اما به‌رغم تمام قوانین و تمهیدات بین‌المللی برای مقابله با آن، جامعه بین‌الملل هنوز نتوانسته با این پدیده به‌طور جامع و مانع برخورد کند و جهان را از لوث وجود تروریست‌هایی که خون هزاران انسان بی‌گناه را هدر می‌دهند، پاک نماید» (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱).

کشور ایران به دلیل واقع شدن در منطقه حساس خاورمیانه با تهدیدها، مخاطره‌ها، چالش‌ها و تحولات عمده‌ای در محیط امنیتی خود روبه‌رو است. واقعیت این است که محیط راهبردی ایران، از جمله امنیت ملی در معرض تهدیدهای تروریستی قرار دارد (قائد رحمتی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵). به طوری که طی سال‌های اخیر بعضی از نقاط کشور خصوصاً مناطق مرزی، دستخوش حوادث و ناامنی‌های متعددی از سوی گروه‌های تروریستی بوده و باعث وارد شدن آسیب به نیروها و امکانات کشور گردیده است. البته در تحلیل گون‌شناسانه باید گفت این گروه‌های تروریستی که در داخل شکل گرفته‌اند، بیشتر از آنکه اختلافات قومی مذهبی شکل گرفته و با افکار انحرافی تحریک و تهییج شوند، با دخالت عوامل خارجی تقویت می‌گردند (همان). لذا با توجه باینکه امروزه امنیت به‌عنوان مهم‌ترین موضوع مورد تحرک توسعه اهمیت یافته است و با نگرش به اینکه اقوام مختلف و اقلیت‌های مذهبی در حساس‌ترین حوزه‌های راهبردی و جداره‌های مرزی کشور اسکان داشته و عقبه‌ی آنان در حوزه نفوذ و اثرگذاری حاکمیت ملی قرار دارد، متأسفانه شیب صعودی برخی از این تهدیدها و موضوع اقدامات تروریستی که امنیت کشور را دچار چالش‌هایی کرده، همچنان ادامه داشته و به‌عنوان یکی از دغدغه‌های اصلی مسئولین امنیتی است.

از میان چالش‌های فراوری احساس امنیت عمومی در برابر تهدیدهای تروریستی می‌توان به هم‌مرز بودن ایران با برخی کشورهای بی‌ثبات همسایه مانند افغانستان و پاکستان اشاره کرد که نقش بسزایی در تهدیدهای تروریستی در کشور ایران دارند. به‌طور کلی چند نوع گروه‌های ساختاریافته فعال در زمینه اقدامات تروریستی در پاکستان وجود دارند که در هدایت عملیات تروریستی در داخل ایران نقش دارند. این گروه‌ها عبارت‌اند از گروه‌های تروریستی فرقه‌گرا، گروه‌های تروریستی قوم‌گرا و گروه‌های تروریستی مخالف هیئت حاکم و سیاست‌های پاکستان که در این میان دسته آخر مورد بحث نبوده، چراکه به اقدامات تروریستی در خاک ایران ارتباطی پیدا نمی‌کند. چالش دیگر مربوط به قومیت‌ها در ایران است. وجود اقوام گوناگون در ایران علی‌رغم اینکه فرصت محسوب می‌شود، خود

می‌تواند زمینه‌ساز تهدیدهای تروریستی نیز محسوب شود. توضیح اینکه، ایران امروزی مجموعه ناهمگونی از اقوام مختلف نژادی، زبانی، مذهبی و فرهنگی بوده است که در برخی از دوره‌های تاریخ مشترک خود در ایران، انسجام و همگونی لازم را نداشته‌اند، به همین جهت عمده‌تاً نطفه بحران هویت در آن‌ها وجود داشته است که در برهه‌های زمانی خاص جنبه بحران سیاسی داشته‌اند. مرزنشین بودن اغلب اقوام ایرانی نیز آن‌ها را مستعد پذیرش تحركات قومی و بعضاً تجزیه‌طلبانه می‌نماید. همچنین دخالت‌های پنهانی و آشکار دولت‌های استعاری گذشته و قدرتمند امروز نظیر ایالات متحده آمریکا که در موضوع جدایی‌طلبی قوم‌ها و ایجاد شکاف بین قومیت‌ها و مرکز، بودجه‌ای اختصاص داده‌اند نیز دیده می‌شود.

پدیدآورنده